

Iruñean, 2012ko irailaren 28an

Urrutia, Andres, euskaltzainburua,
Kintana, Xabier, idazkaria,
Sagarna, Andoni, Iker sailburua
Iñigo, Andres, Jagon sailburua,
Arejita, Adolfo,
Azkarate, Miren,
Coyos, Jean-Baptiste,
Goenaga, Patxi,
Haritschelhar, Jean,
Lakarra, Joseba,
Lizundia, Jose Luis,
Peillen, Txomin,
Salaberri, Patxi,
Toledo, Ana,
Uribarren, Patxi,
Videgain, Xarles,
Zabaleta, Patxi
eta Mikel Zalbide

Erramun Osa, idazkariordea,
Joseba Zabaleta, kudeatzailea,
eta Alfontso Mujika euskaltzain urgazlea,
zegozkien gaitetan.

Ezin etorriak eta ahalak: Aurelia Ar-
kotxak ahala Patxi Zabaletari; Jose Ira-

zu «Bernardo Atxaga»k ahala A. Urru-
tiari; Miren Lourdes Oñederrak ahala
Patxi Goenagari; Andoni Sagarnak
ahala Andres Urrutiari (13:30etik au-
rrera); Pello Salaburuk ahala Patxi
Goenagari; Joan Mari Torrealdaik aha-
la Andoni Sagarnari.

Batzarra goizeko 10:10etan hasi da
Iruñeko Kondestablearen Jauregiko bi-
lera-aretoan, ezkerreko zutabeen ageri
diren euskaltzainak bertan direla.

Etorririko euskaltzainak agurtu ondo-
ren, euskaltzainburuak batzarrari hasie-
ra eman dio.

Ekitaldiaren programa laburki azaldu
du.

1. Osoko bilkurako (2012-06-29) bilera agiria onartzea

P. Goenagak, J. L. Lizundiak, L. Oñede-
rrak, euskaltzainburuak eta kudeatzai-
leak ohar batzuk egin dituzte, testuari
erantsi zaizkionak. Bestalde, J. L. Lizun-

diak, P. Goenagak, A. Urrutiak eta M. Zalbidek testuari ukitu puntualak, tankeraz, lapsusak etab. egin dizkiote, eta horrela jasoko dira. Ondorioz akta ontzat eman da.

2. **Osoko bilkurako (2012-07-20) bilera-agiria aurkeztea.** Aurreko batzarra-ren akta banatu da. Oharrak urriaren 15erako bidali beharko dira.

3. Exonomastika

3.1. **Exotoponimo-zerrendan egin beharreko azken aldaketak eta gehitzeak aurkeztu.** J. L. Lizundiak azaldu duenez, geografiazko zerrendei dagokiela, Exonomastika batzordeak bere lana amaitu du. Ondoren, hitza A. Mujikari eman dio. Beronek Exonomastika batzordeak orain arte egindako lana gogorazi du, guztira hiru mila toponimo inguru arautu direla esanez. Halere, zerrenda guztiak garbira pasa, ordenatu eta parekatzean, zazpi anomalia kausitu dira, gainerako izenekin berdindu eta kideku beharrekoak. Horietako bost (*Ashgabat*, *Tashkent*, *Bishkek*, *Dushanbe* eta *Balkash*) behialako Sobietar Batasuneko leku-izenak dira, alfabeto zirilikoren edota turkiar hizkuntzen grafien letraldatze-taula onartu baino lehenago proposatuak. Halere, jada onarturiko taula horien arabera: *Asgabat*, *Taxkent*, *Bixkek*, *Duxanbe* eta *Balkhax* geldituko lirateke. Bestalde, Mauritaniako hiriburua, lehenago *Nuakchot* gisa eskainia, hitz horren nazioarteko idazkerak berraztertu ondoren, eta *ch* digrafoak espainol edo frantses hizkuntzetan daukan balio bikoitza saihesteko, euskarara egokitu eta *Nuakxot* eran ematea proposatzen da. Era berean, *Rhetiako Alpeak* lehenago onartua, orain *Retiako Alpeak* uztea proposatzen da, hots, orain arteko *Rodas*, *Renania*, *Tirreniar itsasoa* bezalako toponimoetan edota *Parra-sio*, *Pirra*, *Pirron*, *Radamanto* edo *Rea* pertsonaia historiko zein mitologikoen kasuan egin den bezala, izen horien guztien jatorrizko *rh/rrh*-ak *r/tr* soilak utzirik. Proposamen hauei buruzko oharrak datorren urriaren 15erako egin beharko dira.

Azkenik, itsasketan eta arrantzan daukaten erabilera eta garrantzi handiagatik, geografia-zerrendetan gelditzen ziren hutsune nabarmen batzuk osatzeko, Amerikako bi toponimo (*Frantzia Berria* eta *Akadia*), Afrikako bat (*Makaronesia*) eta Ipar Atlantikoko arrantza-gune nagusien izenak ere: *Sole Handia/ Grande Sole*, *Sole Txikia* eta *Box Irlandarra* gehitzea proposatzen da.

Bestetik, munduko itsaslaster nagusien izenak aurkeztu dira, horien kasuistika eginez, bai eta Antartikako toponimia nagusia ere.

Izen horietako batzuen forma idatziaz J. Haritschelharrek (*Benguela-z*), J. Laka-rrak (*Kamtxatka-z*) eta Tx. Peillenek (*Gran Kanton-ez*) beren iritzia azaldu dituzte. Edonola ere, ohar idatzia urriaren 15erako bidaltzea erabaki da.

4. Lan, Ekonomia eta antolakuntzarako batzorde ahaldundua (LEABA), ekarpenak aztertzea eta onartzea, hala erabakiko balitz. Ekarpn egin dituzte J. Haritschelharrek, P. Goenagak, M. L. Oñederrak, M. Azkaratek, J. L. Lizundiak eta P. Salaburuk. Nolanahi ere den, puntu hau Euskaltzaindiaren ohiz kanpoko Osoko batzarrerako uztea erabaki du euskaltzainburuak.

5. Euskaltzain urgazleak hautatzeko irizpideak, ekarpenak aztertzea eta onartzea, hala erabakiko balitz. Ekarpn egin dituzte M. L. Oñederrak, Patxi Zabaletak, J. Haritschelharrek, P. Goenagak, J. L. Lizundiak, M. Azkaratek eta P. Salaburuk. P. Uribarrenek hitza hartu eta irizpidez jasoriko erantzunak irakurri ditu. Horiek kontuan izanda, proposamen berria aurkeztu du. Amaitzean euskaltzainburuak P. Uribarreni eskerrak eman dizkio egindako lanagatik, eta irizpide berriei buruzko ohar idatziak datorren hilaren 15erako uztea proposatu du.

Euskaltzainburuarekin bat etorri, J. L. Lizundiari ongi iruditu zaio proposamenak erabakitzea urrirako uztea, botoa emateko prozedura zehazte aldera. P. Zabaletak ere ongi deritze P. Uribarrenen ekarpen gehienei, baina proposamena egitea, berez, bi euskaltzaini dagokiela gogoratu du. Era berean, J. Lakarrak ere, oro har, ongi dakuski proposamen gehienak, baina harrigarri egiten zaio, horiek taldeka aurkeztu eta bozkatu beharra. Bestalde, bere ustez, ez litzateke bereizketarik egin behar kandidatuen artean.

6. Eskuartekoak:

6.1. Jagon sailburuaren kargu eta ardurak uztea. Uztailean Euskaltzaindiak Gasteizen eginiko Osoko bilkuran jada iragarri zuen bezala, eta orduan azalduko motiboengatik, A. Iñigok orain arte Akademian zituen ardurak bazterrean uzteko erabakia aurkeztu zuen. Hori dela eta, Euskaltzaindiaren ohiko jardueran hausterik ez sortzeko helburuaz, Euskaltzainburuak kargu- edo ardura-etete hori mahai gainean uzteko eskatu zion, puntu hori ez baitzegoen bilkuraren gai-ordenan aurreikusirik. Arazoa Zuzendaritzan tratatu da. Horiek horrela, segidan datozen proposamenak egin ditu Zuzendaritzak:

a) Iñigorekin adostu ondoren:

1. Zuzendaritza kide gisa Andres Iñigori eskatzen zaio hurrengo Osoko bilkuran, hots, urrikoan, bukatzea bere zereginetan.
2. Jagon sailburuaren zereginetan ere jarraitzea, hurrengo hauteskundeetan Jagon sailburu berria izendatu arte.

3. Nafarroako ordezkartzaren arduetan jarraitzea, hurrengo arauzko ordezkaria izendatu arte, datorren urteko barne-jardunaldietan.
- b) Bestalde, Patxi Salaberri euskaltzain osoarekin mintzatu ondoren, proposamen hau egiten du zuzendaritzak:
1. Onomastika batzordeburu gisa Patxi Salaberri euskaltzain osoa izendatzea, horretarako batzordearen kide eginez, Barne-erregelen 66.4 artikulua arabera, datorren urteko barne-jardunaldietan hurrengo arauzko izendapenak egin arte.
 2. ECO egitasmoaren burua Patxi Salaberri euskaltzain osoa izendatzea, Barne-erregelen 66.4. artikulua arabera, datorren urteko barne-jardunaldietan hurrengo arauzko izendapenak egin arte.
- b) atalean jasotako proposamenak ontzat eman dituzte euskaltzainek.

6.2. Ezohiko Osoko bilkura baterako deialdia egiteko eskabidea. 2012ko abuztuaren 31ko dataz, M. Azkarate, P. Goenaga, M. L. Oñederra, P. Salaburu eta I. Sarasola euskaltzainek sinaturik, Euskaltzaindiak *Adierazpena* izenburua daraman gutun bat jaso zuen, Osoko bilkuraren bilera berezi bat egitea eskatuz. Egun batzuk geroago J. L. Lizundiak, B. Oihartzabalek eta X. Videgainek ere berretsi zuten eskari hori. Zuzendaritzak abuztuaren bukaerako gutuna jaso, aintzat hartu eta, Arautegia kontuan hartuz, besteak beste, Ohiz kanpoko Osoko bilkura horretako aztergaia(k) proposatzeko eskaria egin zuen. 2012ko irailaren 14ko dataz, ostera, P. Salaburuk hasierako bost eskatzaileen izenean, beste eskutitz bat bidali zuen, protestaka bilkura berezi hori berehalakoan deitzen ez zelako.

Euskaltzain horien izenean P. Goenagak goian aipaturiko eskutitz bien testuak irakurri ditu. Euskaltzainburuak zuzendaritzak euskaltzain horien adierazpenari emandako erantzuna irakurri du, Barne-erregelek ohiz kanpoko bileretarako xedatzen dutena xeheki bete dela azpimarratuz, normala izaten baita, bilera baterako deia egiten denean, berau ohikoa zein ohiz kanpoko izan, bertan tratatu behar diren puntu zehatzak aurretik biltzarkideei jakinaraztea. Era berean, A. Urrutiak Zuzendaritzaren konpromisoa gogorarazi du: Euskaltzaindiari etorkizunerako irtenbide duina eskaintzea, eta kontuen berri zehatzak aldiro ematea. Era berean, jakinarazi du Zuzendaritzak Ohiz kanpoko Osoko bilkurarako bilera-deia egitea erabaki duela urriaren 19rako.

J. L. Lizundiak ere bere eskabidea irakurri du, datorren urteko aurrekontuak aztertzeari beharrezko deritzola esanez. Gainera, bere eskabidea soilik berea dela

adierazi du, besteen puntu batzuekin ere batera etorri arren. A. Urrutiak erantzun dio, datorren urterako aurreikusten duen larritasun hori ea zertan oinarritzen duen, oraindik etorkizuna nolakoa izango den ez baitago jakiterik.

P. Goenagak adierazi du eskaturiko bilera bertan kontuak tratatzeko pentsatua zutela, hots 2013rako aurrekontuei buruz gogoeta egiteko, baina oraingo egoera honetan agian sinatzaileek bilerara ez direla joango.

P. Zabaletak esan du ea eskaturiko bilera horretara bost euskaltzain horiek joango ote diren argitzeko, ezezko kasuan bilkura bertan behera utzi beharko litzatekeelako. Era berean, galdera bera egin die X. Videgain eta B. Oihartzabal euskaltzainei, ea bere horretan mantentzen al duten beren eskaria. X. Videgainek erantzun du berek ere beste bostekin bilera egiteko eskaria berresten dutela, puntu batzuekin bat etorri ez arren.

J. L. Lizundiak esan du aurrekontuei buruz eskaturiko bilkura, aurreratu izan dela, baina, bere ustez, edonola ere, gaur ez dela horretarako unea, eta bilkura berezia egin behar dela uste du.

Eztabaida leuntzeko bidean, M. Azkaratek esan du, agian, sinatzaileen asmoak ez direla ongi interpretatu, eta testuaren idazkera beharbada ez dela oso ona izan.

Akademiaren ekonomiaren egoera larria dela eta, A. Urrutiak gogorarazi du Zuzendaritzak gai horretaz etengabeko informazioa eman duela, eta hor defizitik ez dela inondik ageri. Berorri dagokionez, M. Azkaratek Zuzendaritzaren eskariz kudeatzaileak aldiro emandako diru-informazioa beti zehatza eta zuzena izan dela baieztatu du.

P. Zabaletak berriro galdetu du eskaturiko bilera hori mantenduko den ala ez. Bestalde, bost euskaltzainen adierazpenean esaten diren gauzekin ez dago konforme eta dokumentuak, bere ustez, irain egiten dio Euskaltzaindiaren duintasunari. Izan ere, Osoko bilkurari dagokio erabakimena diru-banaketak egiteko eta irizpideak emateko orduan, eta ez beste inori.

P. Goenagak esan du eskaturiko bilerara joatea ala ez, eskatzaileek iragarritako ezezkoa aztertuko dutela.

Diru-egoera dela eta, Iparraldeari dagokionez, Tx. Peillenek Euskararen Era-kunde Publikoaren eta Euskaltzaindiaren arteko urteko akordioa zergatik ez den oraindik sinatu galdetu du. Euskaltzainburuak akordio hori urrian sinatuko dela erantzun dio.

6.3. Bestelakoak:

6.3.1. Ageriko bilkuren agiriak aurkeztu. Erramun Osa Idazkariordeak, Bilbon 2012ko urtarrilaren 27an Jose Antonio Arana Martija, Vahan Sarkisian, Xabier Gereño eta Fernando Mendizabalen hilberri-txostenak irakurtzeko, eta Donostian 2012ko otsailaren 24an «Hitz-ordena, erabilera estrategikoa» aztertzeko Euskaltzaindiak Luis Villasante Euskararen Ikergunean egindako Ageriko bilkuren bilera-agiriak banatu ditu. Oharrak urriaren 15erako bidali beharko dira.

6.3.2. Langile baten erretiroa. Euskaltzaindiko Bibliotekako. Nerea Altuna Azkue Bibliotekako langilearen ordezkatze prozesuari buruzko xehetasunak eman ditu kudeatzaileak. Uda aurretik, deialdia egin eta hautaketa prozesuari hasiera eman zitzaion. Irailean, aukeraketa prozesua amaitu da. Hautaketa prozesuan parte hartu dutenek aho batez erabaki dute Anton Ugarte dela pertsonarik egokiena Bibliotekako lanpostua betetzeko, ondorioz, urriaren 1etik aurrera lanean has dadin, ordezkatze kontratua proposatu zaio. Amaitzeko, kudeatzaileak Anton Ugarteren *curriculum vitae*a irakurri du.

6.3.3. Nafarroako Gobernuaren laguntza. Paskual Rekalde, Corpus batzordeko eta Euskalkien lantaldeko kideak lanean jardungo du Euskaltzaindian, Nafarroako Gobernuak Akademiari emango dion laguntzari esker, indarrean dagoen g) atalaren arabera. Horiek horrela, urte akaburako, bi eginkizun finkatu dira; batetik, Euskalkien lantaldean landutako hiztegia bizkortzea, ondoren, Hiztegi Batuko lanetan kontuan har dadin; bestetik, Corpus batzordea eta Euskalkien lantaldean koordinatzea eta dinamizatzea.

6.3.4. Liburuak eta aurkezpenak

6.3.4.1. Euskararen Herri Hizkeren Atlas, IV. liburukia, aurkeztu da 12:00etan, Kondestablearen Jauregian, Ageriko bilkuran. Liburu hau urriko Osoko bilkuraren ondoren emango zaie euskaltzainei.

6.3.4.2. Euskaltzaindiaren Hiztegiaren aurkezpena. Era berean, Bilboko egoitzan urriaren 3an, goizeko 11:00etan *Euskaltzaindiaren Hiztegia* aurkeztuko dela iragarri du euskaltzainburuak. Hiztegia hurrengo Osoko bilkuraren ondoren emango zaie, hala nahi duten euskaltzainei.

6.3.4.3. Aita Manuel Larramendiren Hiztegi Hirueleduna. Euskadiko Kutxaren kortesiaz, Aita Manuel Larramendiren 1745eko *Hiztegi Hirueleduna*-ren faksimilea banatuko da euskaltzainen artean. Osoko bilkuraren ondoren egitekoa den bazka-

riaren ondoren, eskuratu ahal izango dute hiztegi hori euskaltzainek Euskadiko Kutxaren ordezkarien eskutik.

6.4. Hurrengo bilkurak. Datorren hileko bilkurak direla eta, honako hauek iragarri dira:

- a) Urriaren 5ean, Nafarroa Oinez dela eta, Ageriko bilkura egingo da San Fermin Ikastolan (Zizur Txikia, Iruñe ondoan). Era berean, Zuzendaritza eta Sustapen batzordea ere bilduko dira. Egitaraua banatu zaie euskaltzainei.
- b) Urriaren 18an, Bilbon, egoitzan, barrengo Osoko bilkura berezia, arratsaldeko 16:30ean, Euskaltzaindiaren Zuzendaritza hautatzeko.
- c) Urriaren 18an, Bilbon, egoitzan, 17:30ean, Osoko bilkura.
- d) Urriaren 19an, Bilbon, egoitzan, 10:00etan, ohiz kanpoko Osoko bilkura gai-ordena honekin: «2013ko zereginak zehazteko: aurrekontuak».

7. Azken ordukoak

7.1. J. L. Lizundiaren idazkiak. Amaieran, J. L. Lizundiak idazki pare bat irakurtzeko eskabidea egin du. Baiezkoa jasota, lehen idazkia irakurri du osorik, baina, bigarrenaren lerrokada bat irakurri izan du soil-soilik, artean A. Urrutiak kontsiderazio batzuk egin dizkiolako. Idatziotan, besteak beste, bere ustez, aspaldian pairatzen dituen erasoen aurrean indefentsio-egoera larrian aurkitzen dela eta tratu txarra jaso duela salatzen du, batez ere Euskaltzaindiko idazkaritzaren aldetik. Idazkariak bere kontra darabilen jokaera gaiztoa ere azpimarratu du eta uztaileko Osoko bilkurako bilera-agiria dela eta, bere protesta azaldu dadin eskatu du, bertan Zuzendaritzaren testua, bere horretan, ez delako jaso. Hori esan ondoren, gai hau bukatutzat eman du euskaltzainburuak.

Eta besterik ez dela, bilera 14:15 direnean amaitutzat eman da.

Andres Urrutia Badiola,
euskaltzainburua

Xabier Kintana Urriaga,
idazkaria

Ageriko bilkura

Iruñean, Kondestablearen Jauregian, 2012ko irailaren 28an

Iruñean, 2012ko irailaren 28an, 12:00etan, Kondestablearen Jauregian, *Euskararen Herri Hizkeren Atlas IV* argitalpena aurkezteko, Ageriko bilkura egin du Euskaltzaindiak.

Bildu direnak:

Euskaltzain osoak: Andres Urrutia euskaltzainburua, Xabier Kintana idazkaria, Andoni Sagarna Iker sailburua, Andres Iñigo Jagon sailburua, Sagrario Aleman, Adolfo Arejita, Miren Azkarate, Jean-Baptiste Coyos, Patxi Goenaga, Jean Haritschelhar, Joseba Lakarra, Jose Luis Lizundia, Txomin Peillen, Patxi Salaberri, Ana Toledo, Patxi Urizarren, Xarles Videgain, Patxi Zabaleta eta Mikel Zalbide.

Ohorezko euskaltzainak: Koldo Artola.

Euskaltzain urgazleak: Mikel Bujanda, Patxi Iñigo, Paskual Rekalde eta Juan Jose Zubiri.

Erramun Osa idazkariordea eta Joseba Zabaleta kudeatzailea.

Euskaltzaindiko langileak: Gema Insausti.

Hedabideen aurrean egin den agerraldian, hitza hartu dute ondoko hauek: Andres Urrutia euskaltzainburuak; Maximino Gómez Euskarabidearen zuzendari-kudeatzaileak; Xabier Egibar Euskadiko Kutxako Negozio Garapenaren Arloko zuzendariak; Adolfo Arejita EHHAREN zuzendari akademikoak; eta, Xarles Videgain EHHAREN arduradun teknikoak.

Euskaltzainburuak poza adierazi du laurogeiko hamarkadan hasitako egitasmoak fruitu berri bat eman duelako. Horiek horrela, gogora ekarri ditu garai bateko hiz-

tunek eman zituzten lekukotasunak, egitasmo honen oinarri bilakatu direnak. Haietako gehienak zendu badira ere, egitasmo honen bidez, beraien ahotsa eta ekarria ondorengo belaunaldietarako gordetzea lortu du Euskaltzaindiak. Sasoi bateko mintzajarduna osatzen duen Euskararen Herri Hizkeren Atlasaren bidez, bene-benetako altxorra dauka, beraz, Euskaltzaindiak. Era berean, orain arte egitasmoa garatzen ibili diren pertsona guztiak gogora ekarri ditu. Inguruabar horretan, Euskararen Akademiak datozen urteetan orain arteko lanari jarraipena emateko daukan konpromiso irmoa ere azpimarratu du.

Erakunde eta herri-aginteen arteko lankidetzaren ere izan ditu hizpide, halako egitasmo bati horrenbeste urtetan eustea ezinezkoa izango zelako, haien partaidetza tartean gertatu izan ez balitz. Inguruabar horretan, bereziki goraiatu du Euskadiko Kutxaren esku-hartzea. Izan ere, Euskadiko Kutxa izan baita orain arte argitaratu diren liburuak plazaratzea ahalbidetu duena.

Maximino Gómez Euskarabidearen zuzendari-kudeatzaileak eta Xabier Egibar Euskadiko Kutxako Negozio Garapenaren Arloko zuzendariak beren poza adierazi dute, baita lanaren garrantzia azpimarratu ere.

Adolfo Arejitak eta Xarles Videgainek eman dituzte egitasmoari buruzko zehaztasunak. Hasteko, proiektu honen ezaugarriak azaldu dituzte.

Euskararen Herri Hizkeren Atlasaren egitasmoa egingo zela erabaki ondoren, 1984an prestatze lanak egiten hasi ziren. Hala, galdeketa puntuen sarea, galde-sorta eta lan metodologia finkatu ziren. Galde-sorta horrek hizkuntzaren datu guztiak biltzen ditu: lexikoa, fonetika, morfologia eta sintaxia. Datuak biltzeko, Euskal Herri osoko 145 herri hautatu ziren:

- Euskal Autonomia Erkidegoan: Araban herri 1, Bizkaian 36 eta Gipuzkoan 36.
- Nafarroako Foru Erkidegoan: 27 herri.
- Ipar Euskal Herrian: Lapurdin 15, Nafarroa Beherean 18 eta Zuberoan 12.

1987an hasi zen Euskaltzaindia inkestak egiten, 1992an amaitu arte. Inkesta-leku bakoitzean 2.857 itaun egin ziren: 2.163 lexikoaz, 595 morfologiaz (335 izen morfologiaz eta 260 aditz morfologiaz), 62 sintaxiaz eta 37 fonetika sintaktikoaz. 145 herri horietan eginiko inkestekin 2.400 zinta grabatu ziren. Euskaltzaindiak bildurik dituen grabazioak 5.000 orduetik gorakoak dira. Inkestatuak izateko adineko pertsonak aukeratu ziren, sortzez eta familiaz tokian tokikoak, bai eta herritik kanpoan gutxi ibiliak ere.

Galderak egitean bide bat baino gehiago erabili izan zuten inkestagileek. Batzuetan ikonoak erabili zituzten, beste batzuetan egoeren deskribapenak egin zituzten. Inkestagileak saiatu ziren erantzunak mugagabeen (izen eta izenondoan kasuan) edo partizipio burutuaren forman (aditzen kasuan) jasotzen. Adibidez, erantzun gisa izen bat artikuluekin bildu ondoan, lekukoari izen bera zenbatzaile batekin emateko eskatzen zitzaion, hitza era mugagabeen ere jaso ahal izateko.

Jakite pasiboa neurtzeko erantzun proposatuak bildu ziren. Erantzuna lortu ostean, kontra-galdeketa deitu izan dena egiten zuten EHHako inkestagileek. Horretarako berriemailearen zuzeneko erantzunak bildu ondoren, inkestagileek batzuetan beste erantzun batzuk ere proposatzen zizkien, ikusteko hauek ere ba ote zekizkiten eta nondik. Guztira, 320 pertsonaren ahotsak grabatu ziren. Informazio honen guztiaren eskuzko transkribaketak 725 erantzun-koadernotan (herriko 5) bildu dira. Erantzun-koaderno hauek digitalizaturik daude eta CD-ROMetan gorde dira, paperezko bertsioaz gain.

Lexikoari dagokion galde-sorta da luzeena. Bera osatzerakoan, Euskal Herriko egoera geografikoa gogoan hartu zen, bai eta ohiko lan jarduerak ere (artzaintza, abeltzaintza, zurgintza, nekazaritza, burdingintza, arrantza...). Hizkuntza atlasetan lexikoari buruzko galderek alderdi etnografikoa dute askotan, haietan maiz ohiko teknikari, jakintzei eta ikuspegiari dagozkien xehetasunak biltzen dira. EHHako sail horretako galde-sorta Europako beste herrietan eta bereziki inguru hurbilekoetan, egindako hizkuntza atlasak gogoan izanik moldatu da, eta lan haietako erreferentziak agertzen dira galderen izenburuetan.

Lexiko itaun gehienak, inkesta leku guztietan galdetzeko pentsaturik daude. Haietaz kanpo badira beste batzuk ere, galdera bereziak deituak, leku jakin zenbaitetan baizik egin ez direnak, toki horietako egoerari edo jardunbide berezi batzuei baitagozkie oroz gainetik: adibidez, itsas arrainen izenez egindako galdera gehienak itsas portuetan besterik ez dira egin, eta ahatez egindakoak, ahate hazkuntza egin ohi den herrietan baino ez.

Morfologiari eta, oro har, gramatikari dagozkien galderak ez dira ohikoak hizkuntza atlasetan, baina gero eta leku handiagoa ematen zaie gaur egungo lanetan. Bonaparteren lanak kontuan izanik, badakigu euskararen dialektologian toki garrantzitsua izan dutela. Sail horretako itaunak, noski, euskararen arabera pentsatuak izan dira. Sintaxiari dagokionez, galdera gutxiago da, baita fonetika sintaktikoaren kasuan ere.

Laugarren liburu honek egiten duen ekarpen zehatzari dagokionez, obrak bi eremuren inguruan kontzeptu ugari biltzen eta lantzen ditu: etxe-abereak eta etxea bera. Hala, liburukiaren lehen parte hainbat etxe-abereri eskainia dago eta bigarren parte, batez ere, etxearen esparruari dagokio. Ondorioz, liburuki honek 260 galderaren erantzunak biltzen ditu, inkesta osoaren 2.857 galderetarik, inkestaren 27tik 35era bitarteko gaietakoak, hain zuzen.

Liburuaren lehenbiziko zatiak, hots, etxe-abereei eskainiriko zatian, txerriaren gaiak arlo zabala hartzen du, abere hau garai bateko gizartean goren mailako elikagaia izan zelako. Horiek horrela, txerriaren izenak, zenbait fenomeno biologiko edo naturako, txerria dagoen lekua, txerri-hiltze prozesua, txerriaren barruko parte ezagunenak, elikagaiak, eta abar jaso dira. Etxeko hegaztiei dagokienez, aldiz, oilo-oilarren izenak –parte biologikoak, prozesu biologikoak, ekoizpenak,...–, antzara, ahate, uso eta beste jaso dira. Atal honekin amaitzeko, etxe-abere txikien artean, munta gutxiagoko batzuen ondoan (untxia), txakurrek eta katuek, eta baita ere erleek toki handia hartzen dute. Azkenik, abereetan ar-emeen izen generikoak ere biltzen dira Atlasean.

Liburukiaren bigarren partean, batez ere, etxearen esparruari dagozkionak jaso dira: populatze-mota diferenteak –herria, eliz inguruko etxe-multzoa, auzoa eta baserria–, etxe edo eraikuntza motak, biztanleen jabetza-mailak, etxearen parte nagusiak –etxegintzako prozesuak, materialak, etxearen estalkiak, kalteak eta berriztatze lanak edota egitura nagusiaren osagaiak–, etxearen barruko banaketa, etxe barruko altzariak eta, etxearen erdigunearekin, sukaldearekin loturiko prozesuak ere.

Amaitzeko, A. Urrutia euskaltzainburuak hitza hartu du, egitasmoak bere garabidean izan duen bilakaera oparoa izan du berriz hizpide eta aurrerantzean ere fruituak emango dituela ziurtatu du. Era berean, ekitaldira hurreratu diren guzti-guztiei ere eskerrak eman dizkie. Ondoren, ekitaldia bukatutzat eman du eguerdiko 12:45ean.

Andres Urrutia Badiola,
euskaltzainburua

Xabier Kintana Urriaga,
idazkaria